

ČESKÉ PRÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH.

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUHEM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II. VÁCL. NÁM. 28. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 K I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO 4 K.

ROČNÍK V.

V PRAZE, V ZÁŘÍ 1923.

ČÍSLO 4.

STANISLAV PAVLÍČEK:

Naše cíle a snahy.

Vyňato z přednášky pořádané dne 29. dubna 1922.

Notář a jeho stav.

Od prvního vývinu stavu notářského notář požíval důvěry lidu, vždyť pro ně pracoval a sepisoval a proto obě strany na něj se obracející věnovaly mu svou důvěru; tak se dělo již za dob římských u notářů zvaných »tabelliones«, tak se dělo i u nás v Čechách, kde zejména králové čeští rádi vyhledávali nejen pomoci notářů, ale i jich rad v záležitostech právních.

Sledujeme-li poněkud pěkný přehled Šedivův o notářství v různých zemích, jak se vyvíjelo, jak v kterých zemích se uplatnilo, vidíme, že to byla důvěra stran, která později byla sankcionována pověřením vlád státních, které své pověření rozšířily z obyčejných písařů na práva znalé lidi a tak přispívaly k prospěchu všeobecnosti a dobrému právu.

Zaujímá proto notář hlavně dvojí postavení: jako důvěrník lidu a jako pověřenec vlád.

Jest však neodvislý, volný, svobodný, vázán pouze zákonem a toto postavení mu nejlépe svědčí jakož i státu v němž notář postaven na důležité místo, jakého zaslouží.

Nemohu lépe charakterisovati notáře, než jak učinil kolega Dr. M a x R e i c h z Lublaně ve svém spise: o notářství:

»Důležitost notářství byla všeobecně uznávána, jenom vzdělávání notářů bylo zanedbáváno. Pokusy, které činily některé vlády, aby notářská činnost úředníky státními byla vykonávána, selhaly, jakož i pokusy zřizovati obecní notářství, naproti tomu se osvědčilo ve všech zemích dvojaké postavení notářů jako s v o b o d n é h o p o v o l á n í, které státní autoritou jest chráněno a státnímu dohledu podléhá. Utváření se notářství jest závislým od dalšího prohloubení soukromého práva a obojí tento vývin souvisí úzce spolu. Notářství jest nerozlučitelnou částí občanského práva. Pozůstává z jednotlivých předpisových forem pro různá právní jednání, které přirozeně v jednotlivých zákonech roztroušeně obsaženy jsou a podléhá všem změnám obč. zákona, jest tudíž stálému

vývinu podrobena. Právo notářské jest neodvislé od stavu notářského a jeho služebního práva.«

Z tohoto dvojího postavení notáře, že totiž požívá důvěry lidu a jest poctěn důvěrou vlád, plyne pro nás základní cíl našeho stavu, bychom svou naprostou poctivostí, nestranností a sloužením lidu v jeho potřebách, udrželi a rozmnožili si tu důvěru dole a tím ji čím dál tím více získávali nahoře.

To buď jedním z našich základních cílů. To buď metou našeho dorostu.

Nijaký byrokratismus, nijaká úzkoprsost, nijaké stranění — ale přímá poctivá cesta mezi stranami nám musí býti jediným vodítkem v tom moři změn života a jeho poměrů.

Plníce zákony nebudme malicherní, jako se často stává, — malichernost jest vždy známkou slabého ducha, který se nevyšvihl nad prostřednost a slovíčkářství, zanedbáváje ducha zákona jako jedině směrodatnou reguli života. To ovšem nebudiž na úkor bedlivosti a správnosti.

Vycházím-li z toho, že notář jest v přední řadě povolán, právní řád zachovávat, právní poměry upevňovat svou nestranností, věrohodností a bezpečností na základě zákonných ustanovení, že v praxi jest důležitým činitelem, rádcem a tajemníkem stran v záležitostech jejich právních, jako jest jim dobrý a starostlivý lékař v záležitosti fysického zdraví, pak neváhám říci, že se zničením stavu notářského v některém státě, by stát sám se zničil a že v tom státě, kde notářství zavedeno není neb způsobem nedokonalým, jest rozvrat a právní anarchie.

Zdá se mi naše postavení vznešenější soudců, kteří musí dáti za pravdu straně jedné a to často buď ze zákonných neb věcných důvodů nedokonale, neb musí ublížiti straně jedné rozhodnutím svým, kdežto my strany sledujeme v jich volné vůli, v jich volném rozhodnutí, v jich volném právu.

Jsme prostředníky jich smírnosti a jich blahovoleného uspořádání právních poměrů.

Nikoho k násilí nenutíme ale shodu stran konstatujeme a sepisujeme.

Naším oborem jest tudíž obor práva nesporného a toto právo jest také jediným cílem našim jehož dosažení se musíme vši silou domáhati nyní i budoucně.

Nejširší působnost v tomto oboru může jen prospěti — nejen nám, ale i občanstvu samému.

Nebudíž zákon z 25. července 1871 č. 76 nám summum, jest to jen část a malá část toho co nám vyhraženo, ale o každé smlouvě, o každém jednání notáře by mělo platiti, že jest to jednání veřejné, vši důvěry hodné, naprosto nepodvrtné a v odpor nevzatelné.

Ujednání u notáře by nemělo býti pak bráno v pochybu a tím by důvěra všechna jen získala i veškeré právo.

Člověk jest a zůstane individualistou a proto soukromé právo zůstane vždy základem společnosti lidské a jest soukromé právo také tím základním kamenem a duší člověka, kdežto právo veřejně sleduje pouze společenské uspořádání soukromých práv.

A proto dobré soukromé právo jest základem společnosti lidské a právo sporné a trestní pouze chrání společnost od výstřelků soukromého práva.

Snahou naší proto býti musí chrániti toto soukromé právo občanské a také hleděti působnost svou na něj rozšířiti a prohloubiti ji v něm.

Jakými cestami toho dosíci?

Působiti, bychom zvelebili soukromé právo tak, aby stalo se podstatou veškerého blahobytu společnosti lidské, aby pak i právo sporné i trestní se staly do možné míry zbytečnými.

Pakli postupem vývoje právo soukromé se soustředí v právu nesporném a notářům bude v něm tak význačná úloha svěřena, že budou moci na tom základě dle svých povinností obstarávati jednání svých spoluobčanů, pak stane se právo sporné zbytečným a právo trestní zušlechtním lidstva se obmezí na míru nejmenší.

To jest ideál jehož se pustiti nesmíme a k němuž pracovati musíme vši silou.

Praxe ukazuje, že dobrý notář svou prozíravostí, svou právníkou zdatností, svou nestranností a bedlivostí — předejde všem neshodám a sporům.

Proto budiž nám jako pořadačům soukromých práv na základě zákonů, ponecháno úplně pole řízení nesporného, pole pak řízení sporného a trestního budiž ponecháno zástupcům, kteříž korigovati musí nedostatky práva soukromého sporem, neb výstřelky povah neuspořádaných v právu trestním.

Jest to ovšem též ideál, ale nikoliv nedosažitelný. Vidíme, že v jiných zemích agenda nesporná, zejména smlouvy etc., pouze v rukou notáře spočívají, tak v zemích alpských, u nás zejména v území německém, ale prosvitlo již také v přemnohých okresech českých, kde takřka úplně notář v moci má agendu jemu příslušící.

Rozdělením agendy ve spornou a trestní na jedné straně a nespornou na druhé straně, by právní zástupci mohli docela dobře vyhovovati potřebám obecnosti, právě však zasahováním jednoho oboru do druhého nastávají nesrovnalosti a nerovnováha.

Ovšem lépe by bylo kdyby tyto poměry byly upraveny jednou zákonem, pak by přebytek sil advokátních ve větších městech ubyl, a patřičný stav zástupců na menších městech se uvedl v soulad s potřebami občanstva právní pomoci hledajícího.

Nejbližší naše úkoly jsou:

1. Důvěru, kterou u lidu máme, prohlubovati a upevňovati — což státi se může jen správným plněním povinností našich »v duchu zákona«;

2. míti vliv na legislativu nesporného řízení s cílem,

aby veškerá důležitá písemná ujednání, prohlášení a skutečnosti byly podrobeny notářské solenisaci;

3. hleděti se zbaviti zastupování processního a trestního, jelikož kolliduje se zájmy mírotvorného úkolu notáře, což ovšem státi se může do té míry, v jaké by státní správa nám přikazovala nám patřící agendu nespornou.

My chceme činnost, chceme život, proto nesmíme státi na dosaženém, nesmíme lpěti na dosavadním jako na nezměnitelném.

Zákony byly kdysi považovány za sacrosanctum, to bylo tehdy, kdy jich bylo málo a obmezovaly se na všeobecně lidské zájmy člověka.

Ale dnes, při tom ohromném vývinu lidstva, při tom obrovském moři stále plynoucího života a jeho různých a různorodých právních poměrů, stala se legislativa jakýmsi statutem společenským, který lze měniti a korigovati dle potřeb a snah které doba vyžaduje.

Nepovažujeme proto již zákony za něco nezměnitelného, za desky Mojišovy, které svou platnost po věky zachovati mají, dnes jest zákon pružným až příliš a dle toho i účta před zákony není taková jaká by měla býti.

Vzpomeňte zákonů, kterými ukládány předpisy, které jsou neproveditelné a které ani státní správa se ne snaží prováděcím nařízením řádně osvětliti, poněvadž by se zapletla v předivě své vlastní nešikovné iniciativy.

Ale my právě v těchto dobách nových v naší milé republice musíme hleděti by náš stav právní se upevňoval a nikoliv se kolísal a proto není nemalé důležitosti, bychom, jak se již děje příkládali ruku k budování tohoto právního stavu na základě zkušeností a potřeb všeobecných a ne na základě potřeb jedné či druhé politické strany, neb okamžité potřeby státní.

Naše činnost v legislativě občanského zákona a částečně nesporného jest zdatně zastoupena, ale zejména nesporné řízení jest dosud zanedbáno, poněvadž by toho bylo příliš mnoho najednou, avšak my musíme již na to pomýšleti a zajisté by se odporučovalo, kdybychom sami vypracovali návrh podstatně zlepšeného řízení nesporného, odpovídajícího době a poměrům.

Dále pan přednášející probíral jednotlivé obory práv, v nichž by bylo lze účinně použití stavu notářského v zájmu právním tak:

1. V právu manželském kladl pan přednášející větší důraz na důležitost smluv svatebních jako takových, poukazuje na bezpečnost právních poměrů majetkových nastávajících manželů neb svazkem manželským již spojených a důsledky toho pro význam v případě rozvodu a rozluky, dnes církevními zákony nespoutanými.

Přednášející má za to, že by akt takový mohl býti obligatorním a mohl sloužiti za podklad úředního povolení sňatku, k čemuž pak kol. Dr. Fiala poukázal na matrikové právo za spolupůsobení notáře ve Francii.

Zejména poukázal přednášející též na důležitost takového aktu pro mravní povinnost manželů oproti nevinným dětem v případě dobrovolného neb nedobrovolného rozlučení manželského.

Zbývá jen prohloubiti a zdůrazniti dosud fakultativní předpis odst. a—c § 1. zák. z 25./7. 71 č. 76 ř. z.

2. Analogicky pan přednášející zdůraznil důležitost podobných aktů mezi rodiči a dětmi, zejména s ohledem na povinný díl a jeho pozdější vpočítávání, poukazuje, že by bylo spravedливо, by děti zkrácené v jistých případech mohly žádati náhrady od dětí, které dobrovolně

neb nedobrovolně byly přidělem majetkovým protežovány.

3. V záležitostech poručenských vytkl přednášející, že notářské působnosti jest málo soudy používáno v záležitostech správy poručenské a že by se tak za jistých okolností dalo jen v zájmu soudů i stran samých vzhledem k rychlému vyřizování takových záležitostí.

4. V právu vlastnickém poukázal přednášející na různá prohloubení působnosti notáře, zejména též na působnost notářskou kdysi navrhovanou při odhadech exekučních a v řízení konkursním a pod.

5. V právu dědickém vytkl pan přednášející, že nová reforma, to jest příkazání pozůstalosti notáři, stalo se polovičatě a tím také jeho nedostatky se jeví.

Pakli by se dobře mělo rozuměti § 29. nesp. řízení tedy již tu stanoveno, že notářská působnost se může vztahovati na celé řízení pozůstalostní od jeho početí úmrtním zápisem až do jeho odevzdání odevzdací listinou soudem vydanou.

Praxe až dosud jen jednotlivé úkony z tohoto řádu notářům svěřovala, ale bližší poznání jeho znění:

»V oněch zemích, v nichž notářský stav zaveden, mohou veřejní notáři býti přibráni nejen k úmrtním zápisům, inventuře a k provedení dražeb, ale mohou po dědické přihlášce soudem přijaté i výkazy pozůstalostní a rozdělení dědická předsevzítí a veškeré kroky učiniti, které potřebné jsou k docílení odevzdání a k schválení soudnímu — tak aby soudce byl sto ihned na předložení notářovo vydati odevzdací listinu.

Není v tomto řádu již řečeno, že notáři může býti svěřeno celé jednání pozůstalostní s výhradou přijetí přihlášek soudem a vydání odevzdací listiny soudem?

Tvrdí tudíž pan přednášející, že jest jen v duchu zákona, pakli notář na místě soudu každou pozůstalost projedná až ku konečnému odevzdání soudem.

Kdyby tohoto základu se státní správa byla při nejnovější úpravě držela, byly by odpadly všeliké nesrozumitelnosti a příčnosti neb mezery v úpravě tohoto oboru práva projednacího.

Pan přednášející dotkl se i toho, což důsledkem jest již stávající praxe při menších pozůstalostech, že notáři by příslušelo i vyměřování poplatků dědických pod kontrolou finanční správy, ovšem podotýká právem, že v tom případě jak co do oceňování tak co do zjišťování majetku pozůstalostního (Kursů) by musely existovati určité a jasné předpisy a nikoliv taková anarchie, jaká nyní v předpisech finančních pokud se týče oceňování existuje.

Dotknuto se též toho, že by ex lege mohla každá pozůstalost tvořiti do rozdělení massu, kteráž by jednak uspořádala nároky věřitelů, jednak by realizovala dluhy pozůstalostní, takže by pak projednání pozůstalosti bylo skutečně tím, čím býti by mělo, totiž vyrovnáním majetkových poměrů zemřelého a odevzdáním čistého majetku dědicům, čímž by obě strany jak věřitelé, tak dědici právně získaly.

Přednášející dotkl se i působnosti notáře v oboru práva obchodního dle zák. z r. 1906 při společnostech s ručením omezeným, při právu směnečném a při osvědčování vzorků, kdež zejména poukázal na důležitost přivzetí znalce k takovému aktu v některých případech atd.

Apelem na mladší kolegy skončil přednášející svou přednášku.

Dr. JAN HEINITZ:

Kritické poznámky k vládnímu návrhu zákona o zrušení svěření.

Tisk č. 4046.

(Dokončení.)

K § 2.

K odstavci prvému. (1)

Z odstavce tohoto jest vypustiti slova:

»V den, kterého nabude zákon účinnosti, jsou povoláni podle zřizovací listiny k posloupnosti ve svěření a jsou alespoň již zplození« — a nahraditi slovy: »kteří dne 5. března 1920 měli náležitosti předepsané zřizovací listinou pro posloupnost ve svěření a byli toho dne alespoň již zplození, po případě zemřel-li, jejich potomkům«,

takže by odstavec 1. zněl: Držiteli svěření, čekatelům, kteří dne 5. března 1920 měli veškeré náležitosti předepsané zřizovací listinou pro posloupnost ve svěření a byli toho dne aspoň již zplození, případně pak-li po dnu 5. března 1920 zemřeli, jejich potomkům a opatrovníku potomstva se především ponechává, aby dohodou upravili poměry uvolněného svěřenského jmění.

K odstavci 2.

Z odstavce toho vypustiti jest slova:

»nejbližší tři čekatelé« a nahraditi slovy: »Nejbližších šest čekatelů«.

Dále vypustiti jest slova: »Nástupce povolaného zřizovací listinou a dvou nejbližších« a nahraditi je slovy: »šesti nejbližších«.

Dále vypustiti jest větu: »Při tom nehleď se k přímým potomkům těchto čekatelů«, takže by odstavec 2. zněl: K dohodě postačí, souhlasí-li držitel svěření a nejbližších šest čekatelů, kteří by podle zřizovací listiny mohli nastoupiti ve svěření, a není-li jich, opatrovník potomstva. Je-li svěření uvolněno úmrtím držitelovým, stačí souhlas šesti nejbližších čekatelů, pokud se týče opatrovníka potomstva.

§ 3.

K odstavci 1.

Z tohoto odstavce vypuštěna buďtež slova: »vlastnictví toho, kdo byl v den účinnosti zákona držitelem. Nabyvatel svěřenského jmění bude míti právní postavení předního dědice (fiduciáře) a bude omezen svěřenským nástupnictvím (fideikomisární substitucí) ve prospěch prvního čekatele, který by byl podle zřizovací listiny včas nápadu povolán ve svěření« a nahrazena slovy: »spoluvlastnictví toho, kdo byl v den účinnosti zákona držitelem a šesti nejbližších čekatelů a to tím způsobem, že držitel obdrží 7/28, první čekatel 6/28, další čekatel 5/28, další 4/28, další 3/28, další 2/28 a poslední 1/28 celého jmění svěřenského.

Čekatelem jest ten, u koho byly dne 5. března 1920 splněny náležitosti předepsané zřizovací listinou pro nástupnictví ve svěření, po případě zemřel-li čekatel po dni 5. března 1920, jeho potomci, kteří všichni dohromady představují osobnost svého předchůdce.

Do poslední věty vsunutí slovo »zásadně« mezi slovy »však a »přihlíženo«.

Zněl by tudíž odstavec I. následovně: Nebude-li předložena dohoda do šesti měsíců po dnu, kterým na-